
OSOBNÍ ZPRÁVY

Josef Schildkraut zemřel

V šedesátých letech minulého století se rozhořel spor mezi psychofarmakology, zda je to noradrenalin nebo serotonin, jejichž dostatečná koncentrace na synapsích má rozhodující úlohu v patogenezi depresivní poruchy. Profesor Vladimír Vondráček hovořil o tom, že psychiatři se rozdělili na „serotonisty a adrenalisty“. V zahraničí viděli noradrenalin jako důležitější Joseph Schildkraut v USA a v Německu např. Norbert Matussek. Postupně se však zásluhou H. Brodieho a Hermana van Praaga prosazoval serotonin jako významnější. Úspěch antidepresiv typu SSRI se stal dokladem klíčové role serotoninu.

Duální antidepresiva typu venlafaxinu rehabilitovala význam noradrenalinu. I když dnes víme, že k dějům rozhodujícím pro antidepresivní účinek

dochází prostřednictvím stimulace neurogeneze v zona granularis hipokampu, jsou antidepresivy navozené změny v koncentraci serotoninu a noradrenalinu v synaptické štěrbině začátkem procesu, který nakonec vede k ústupu depresivní symptomatologie.

Stojí za to připomenout si to ve chvíli, kdy se dovídáme, že nejvýznamnější pracovník, který prokázal psychotropní význam noradrenalinu, Joseph Schildkraut, emeritní profesor psychiatrie na Harvardské univerzitě a ředitel Neuropsychofarmakologické laboratoře Centra pro duševní zdraví státu Massachusetts, zemřel 26. června 2006.

Doc. MUDr. Oldřich Vinař, DrSc.

Sto let od narození Josefa Prokúpeka

Doc. MUDr. Josef Prokúpek se narodil roku 1906 ve Staré Pace v Podkrkonoší. O psychiatrii se vážně zajímal už jako medik. Na psychiatrické klinice v Praze pracoval u asistentů Procházky, Tausiga a Z. Klima. Procházka se stal později profesorem psychiatrie v Brně. Jeho život skončil tragicky, zastřelil ho psychiatrický pacient. Taussigův život skončil v nacistickém koncentračním táboře a Z. Klimu se stal profesorem psychiatrie v Košicích. Už jako medik se J. Prokúpek zabýval likvorologií.

Po promoci pracoval J. Prokúpek na Neuropsychiatrické klinice v Brně, kde získal tehdy obvyklou specializaci jak v neurologii, tak v psychiatrii. Později založil neurologické oddělení v Pardubicích a stal se jeho přednostou, v roce 1952 založil psychiatrické oddělení nemocnice v Karlových Varech a zajistil specializovanou psychiatrickou péči v léčebně v Petrohradě.

Po založení tehdejšího Ústavu pro doškolení lékařů odchází v roce 1954 do Prahy, kde se stal vedoucím psychiatrické katedry. Po dvou letech, kdy vedl katedru sám, získal prvního a na řadu let jediného asistenta, O. Vinaře. Měl možnost si vybrat jeden z pavilonů Psychiatrické léčebny v Praze - Bohnicích jako klinickou základnu katedry. Vybral si pavilon 10, na kterém byli hospitalizováni nemocní trpící vážnými chronickými psychózami, nejčastěji schizofrenií. Zajistil, aby sem byli přijímáni i akutní nemocní. Jeho volba byla překvapující, poněvadž vedoucí ostatních kateder ILF si vybírali po své klinické základny spíše moderně vybavená nemocniční oddělení.

Počet pavilonů bohnické léčebny byl tehdy redukován přibližně na polovinu. Její centrum, včetně administrativní budovy a kostela, zabrala armáda. V době vrcholící studené války pokládal ministr národní obrany Čepička za důležité mít v Praze početnou posádku, a tak přeměnil nemocnici na kasárna. Mnoho pacientů léčebny muselo být narychlo přemístěno do Dobřan, Horních Beřkovic a do Kosmonos.

Byla to hektická doba, kdy bylo třeba rychle vyškolit lékaře, kteří se chtěli (často ani nechtěli, ale byli k práci na psychiatrii určení umístěnkou ministerstva zdravotnictví) specializovat na psychiatrii. Čs. psychiatrie disponovala v roce 1945 přibližně 40 psychiatry. Většina předválečných psychiatrů byla vybita nacisty, neboť byli Židé nebo komunisté – často obojí.

Příprava na atestaci probíhala tak, že lékaři bez specializace byli zváni k přednáškám jednou za dva až tři měsíce na dva-tři dny na katedru nebo do některé psychiatrické léčebny. Tam za nimi J. Prokúpek a O. Vinař zajížděli. Atestanti tak měli možnost poznat většinu psychiatrických léčen jak v českých zemích, tak na Slovensku. Sám J. Prokúpek bydlel v jednom pokoji prvního poschodí pavilonu č. 4, v jehož sále -rozsáhlé denní místnosti v 1. patře- se také konaly přednášky. Zdaleka ne každý víkend (tehdy bylo volno jen v neděli) jezdil domů do Pardubic, kde měl rodinu.

J. Prokúpek byl předválečným členem komunistické strany, měl tedy značnou politickou podporu. Stal se hlavním odborníkem ministerstva zdravot-